

Måndagen den 11 november

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
utskott**Om behandlingen av
asylsökande barn-
familjer***1 § Kompletteringsval till utskott****Anf. 1 TALMANNEN:**

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i trafikutskottet under Sven Henricssons ledighet anmält hans ersättare Jan Jennehag.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i trafikutskottet

Jan Jennehag (vpk)

2 § Svar på interpellation 1985/86:30 om behandlingen av asylsökande barnfamiljer**Anf. 2 Statsrådet ANITA GRADIN:**

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om regeringen avser att stoppa direktavvisningar av barnfamiljer, förbjuda tvångsingripanden mot barnfamiljer och tillse att alla flyktingbarn får genomgå en barnpsykiatrisk bedömning av kvalificerad personal.

I en familj som sökt asyl befinner sig barnen ofta i ett mer utsatt läge än de vuxna. Den situation familjen hamnat i är svår att förstå för ett barn och ger upplevelser som för många barn kan få följder långt fram i livet. Det finns därför all anledning att även uppmärksamma barnens förhållanden när ett asylärende prövas. I samband med den allmänna översynen av utlänningslagen förra året framhöll jag just att sådana hänsyn skall tas. Detta innebär att en samlad bedömning måste göras av hela familjens situation.

Enligt utlänningslagstiftningens principer skall varje ärende avgöras individuellt. Polismyndighet får avvisa en asylsökande om de åberopade skälen är uppenbart oriktiga eller kan lämnas utan avseende. Dessa avvisningsbeslut brukar kallas direktavvisningar, eftersom de kan verkställas utan hinder av anförda besvär. I andra fall skall ärendet överlämnas till invandrarverkets prövning.

Om det inte finns några medicinska skäl mot att verkställa en direktavvisning är det föga meningsfullt att först låta en asylsökande barnfamilj stanna, för att sedan trots allt utvisa den. Ett sådant förfarande skulle bara inge såväl de vuxna som barnen falska förhoppningar. Det torde inte vara möjligt eller

Prot. 1985/86:24
11 november 1985

*Om behandlingen av
asylsökande barn-
familjer*

ens nödvändigt att genomföra särskild social utredning i varje utlänningsärende som berör en barnfamilj. Om det är motiverat med hänsyn till omständigheterna är det emellertid angeläget att läkarundersökning eller motsvarande kommer till stånd.

När riksdagen förra året fattade beslut om det nya flyktingmottagandet uttalade jag i propositionen att det i vissa fall kan vara lämpligt att erbjuda hälsundersökningar och att socialstyrelsen i samråd med invandrarverket borde utarbetä rekommendationer om innehållet i dessa undersökningar. Sådana allmänna råd har också utfärdats. Av dessa framgår att asylsökande bör erbjudas en inledande hälsundersökning. För närvarande genomför socialstyrelsen en översyn av dessa råd. Jag har erfarit att man inom ramen för översynen också värderar behovet av och formerna för hälsoövervakning av dem som kan komma att direktavvisas. Berörda myndigheter har utvecklat ett nära samarbete i denna fråga.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att föreslå sådana ändringar i utlänningslagen att det skulle bli omöjligt att direktavvisa barnfamiljer. Jag är inte heller beredd att göra barnpsykiatrisk bedömning obligatorisk i alla asylärenden som berör barnfamiljer. Jag har också erfarit, att socialstyrelsen ämnar utreda bl. a. barnens situation på förläggningar. Arbetet bör kunna ge underlag till överväganden om eventuellt erforderliga förändringar.

Det är naturligtvis angeläget att barn i så liten utsträckning som möjligt tas i förvar. I vissa situationer kan det dock vara nödvändigt att tillgripa en sådan åtgärd. Risken för undanhållande spelar därvid en stor roll. Vid direktavvisning kan t. ex. verkställighet till tredje land omöjliggöras, om verkställighet inte kan ske omgående. Efter vissa ändringar i utlänningslagen år 1984 får barn under 16 år inte tas i förvar utan att synnerliga skäl föreligger. Av förarbetena till lagändringen framgår att om barn trots allt tas i förvar får dessa inte placeras i kriminalvårdsanstalt eller häkte. I allmänhet bör inte heller omhändertagande i polisarrest få förekomma. Undantagsvis kan dock en sådan placering bli nödvändig under kortare tid, någon eller några timmar, t. ex. i samband med en verkställighet av ett avlägsnandebeslut.

Jag delar Inga Lantz åsikt att barn inte skall skiljas från sina föräldrar. Utlänningslagen föreskriver att samma förvarsregler som för barn skall gälla för i vart fall en av barnets vårdnadshavare. Denna föreskrift har tillkommit just för att barn och föräldrar inte skall skiljas åt. Lagen är redan restriktiv när det gäller möjligheterna att ta barn i förvar. Samtidigt kan vi inte helt undvara denna möjlighet. Det är mot denna bakgrund inte aktuellt att ändra i bestämmelserna. Jag vill understryka att om förvarstagande sker måste det genomföras med stor varsamhet om familjens situation och med hänsyn till barnets förhållanden.

Avslutningsvis vill jag framhålla att även den som inte haft tillräckliga skäl för att få asyl kan få stanna i Sverige av humanitära skäl. Under första halvåret i år gavs tillstånd på denna grund vid lika många tillfällen som under hela förra året. Ett stort antal av dessa fall var barnfamiljer.

Anf. 3 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Det har skett en drastisk förändring av den svenska flyktingpolitiken till

det sämre för alla flyktingar. Nu för tiden avvisas många människor som regeringen för några år sedan utan tvekan skulle ha låtit stanna.

De som far mest illa är kanske barnen. Barnens egen situation utreds mycket sällan. Det finns i dag en omfattande kunskap om hur krisupplevelser påverkar barns psykiska hälsa. Följderna av t. ex. krigsupplevelser för barnen beror dels på själva händelserna, dels också på hur starkt eller bräckligt skyddsnätet är kring barnen i form av att familjemedlemmar finns i närheten. Vid utredning händer det att barnen sätts i arrest – kanske inte för lång tid, men med de svåra upplevelser som barnen ofta redan har av polis och militär i sina hemländer måste en arrestsituation upplevas som fullständig nedbrytande. Att placera barn i arrest, skilda från sina föräldrar, måste vara att skada dessa barn ytterligare.

I svaret säger Anita Gradin att det naturligtvis är angeläget att barn i så liten utsträckning som möjligt tas i förvar. Men t. o. m. under 16 års ålder är det tydligen möjligt att i vissa situationer ta barn i förvar. De får visserligen inte placeras i häkte eller i fängelse, men väl i arrest – även om så inte bör ske "i allmänhet". För barnen är det ingen skillnad på en häktescell och en arrestcell.

Anita Gradin säger att lagen är restriktiv när det gäller att ta barn i förvar. Jag tycker ändå att det är för hemskt att det över huvud taget skall vara tillåtet. Det förekommer faktiskt att 16–17-åringar placeras i isoleringscell!

Hur kan vi tillåta detta? Hur kan vi tillåta att otrygga, rädda, skadade, olyckliga barn när de kommer till vårt land – i hopp om något bättre – tas i förvar, skilda från den enda trygghet de har, nämligen sina föräldrar? Det måste finnas andra sätt att gardera sig mot t. ex. undanhållande än att göra så här. Den varsamhet som Anita Gradin efterlyser i samband med förvarstagande har inte visats t. ex. då barn från Vistagården på grund av sängbrist placerades i arrest under två nätter och en dag.

Det finns ett gammalt riksdagsbeslut från 1981 som säger att socialtjänsten skall kopplas in i varje asylfall där barn finns med. Detta står inskrivet i socialtjänstlagen. Men detta beslut efterlevs uppenbarligen inte, att döma av de referat och vittnesmål jag fått höra.

Varje barn borde få genomgå en bra och grundlig barnpsykiatrisk undersökning av kompetent personal, alldeles oavsett om de kommer att få stanna eller ej. Flyktingbarnen bör ha rätt till omsorg och omvårdnad så länge de finns i vårt land. Dessa barn har redan lidit tillräckligt, utan att behandlingen här skall försvåra deras situation ytterligare.

Anita Gradin säger i svaret bara att det i vissa fall kan vara lämpligt med en hälsoundersökning.

Min sista fråga rör direktavvisningarna. Jag tycker inte att barnfamiljer skall kunna direktavvisas. Det är ett mycket inhumant tillvägagångssätt. Dessutom tycker jag inte att det skall falla på polisens ansvar att efter 15 minuters förhör kunna avvisa barnfamiljer utan närmare utredande. För att man skall få en fullständig bild av familjens situation måste också barnen höras. Det är detta som den barnpsykiatriska undersökningen skall vara till för. Det är just då som de humanitära skäl kan komma fram som kan bli avgörande för hela familjen. Vill man ha ett ordentligt underlag för en säker bedömning, där också barnens situation beaktas, då kan man inte direktavvisa.

Och varför skall man inte kunna genomföra en social utredning för varje barnfamilj? Det rör sig ju inte om mängder av människor. Förmodligen finns det – tvärt emot vad Anita Gradin anför – många medicinska skäl mot direktavvisningar över huvud taget och speciellt när det gäller barnfamiljer. Vi får inte glömma att de människor som kommer till vårt land har genomgått svåra lidanden och umbäranden både i sitt hemland och under resan eller flykten hit. Vi skall då inte ytterligare försvåra för dessa människor.

De tre saker som jag har föreslagit – att stoppa direktavvisningarna, att låta barnen genomgå en psykiatrisk undersökning och att förbjuda tvångsinspandanden – är faktiskt ett minimum av vad vi är skyldiga dessa barn, sett ur humanitär synvinkel. Det är snålt och litet elakt att inte kunna gå med på detta. Anita Gradin har svarat nej beträffande samtliga dessa mycket modesta förslag som jag framställt i min interpellation.

Anf. 4 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Det är mycket oroväckande att höra Anita Gradins svar på Inga Lantz fråga. Jag vill särskilt ta upp en sak som är allvarlig. Det rör de barnpsykiatriska bedömningarna.

Anita Gradin säger att direktavvisningar av barnfamiljer bör kunna ske utan att man gör en barnpsykiatrisk bedömning, med motiveringen att en sådan undersökning bara skulle inge de asylsökande falska förhoppningar. Det är en nackdel som jag anser väger mycket lätt jämfört med de fatala felbedömningar som man riskerar när man inte gör en barnpsykiatrisk bedömning.

Det förekommer också ofta att läkare inte riktigt förstår vad det är för slags utredningar de är satta att göra. Det gäller förtroendeläkare vid statens invandrarverk och polisens läkare. De kanske inte begriper skillnaden mellan en enkel hälsoundersökning och en barnpsykiatrisk utredning. Det illustreras dramatiskt av ett fall där en familj med fem barn av förtroendeläkaren bedömdes som "transportabel", medan en undersökning som utfördes av PBU dagen efter mera ingående berättar om barnens psykiska svårigheter.

Den ena pojken berättar att han vid tre tillfällen blivit nedslagen av bomber, att han varit helt paralyserad och förlamad och inte vetat om han levde eller inte. Vidare sägs i utredningen att barnen inte har någon möjlighet till försörjning och att de är statslösa i Libanon. Inför perspektivet att återvända till Libanon säger samtliga barn att de är rädda att de skall bli dödade.

Detta visar, tycker jag, att det är besvärande problem som råder när det gäller vår handläggning av asylansökningar beträffande just barn. Det kan inte vara rimligt att människorna i detta fall, och i många andra, inte får någon som helst chans att stanna av humanitära skäl. Det får de inte om de blir direktavvisade eller inte ges tillfälle till en barnpsykiatrisk utredning. Det kostar oss så oerhört litet att vara generösa, att ha humanitära regler, men det kostar barnen förfärligt mycket när vi från svensk sida bestämmer oss för att följa en mer hård linje.

Jag skulle vilja fråga invandrarministern om hon har för avsikt att se närmare på hur just hanteringen av de barnpsykiatriska undersökningarna

går till. Det förekommer inte bara sådana missförhållanden som jag tidigare nämnde. Läkarna anser uppenbarligen att man för att få lov att stanna av humanitära skäl inte bara skall ha psykiska problem, utan det måste föreligga en bevisad psykisk abnormitet. Jag tycker att det är uppseendeväckande att människor som inte är psykiskt abnormalt inte skall kunna få stanna av humanitära skäl.

Sammanfattningsvis: Avser invandrarministern åtgärda problemet med missuppfattningar om vad psykiatriska utredningar skall leda till?

Jag hoppas verkligen att det skall bli en litet mer generös bedömning av barnens situation. Jag tror uppriktigt sagt att vi faktiskt har råd att vara mänskliga i fallet med flyktingbarnen.

Anf. 5 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Först vill jag erinra både Inga Lantz och Maria Leissner om att vår utlänningslagstiftning faktiskt är uppbyggd på det sättet att den ger möjlighet till direktavvisningar. Det förhållandet att det finns barn i en familj som söker asyl är inte i sig ett skäl för att man inte skall kunna göra en direktavvisning.

Självfallet är det viktigt att barnens kontakter med svenska myndigheter inte blir en skrämmande upplevelse. Även om resultatet skulle bli att familjen avvisas bör naturligtvis familjemedlemmarna känna den humanitära grundinställning som vi här i Sverige hyser till människor som befinner sig i svårigheter.

Slutligen: När man talar om humanitära skäl rör det sig inte bara om *ett* slags skäl. Det är ofta många samverkande orsaker, t. ex. social oro och upplevelsebakgrund, som ligger till grund för ett beslut om att någon skall få stanna i Sverige av humanitära skäl, ett beslut som inte sällan gäller barnfamiljer.

Anf. 6 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det har generellt blivit en hårdare flyktingpolitik i Sverige på senare tid. Många har vittnat om detta, och inte minst de debatter som har förekommit här i kammaren har visat att det är på det sättet. Trots att Anita Gradin här säger att vi har en humanitär grundinställning är det faktiskt så. De som far mest illa av denna ändrade attityd är barnen.

Man är oroad också inom FN:s flyktingkommisariat. Vi är "mycket bekymrade över den praxis för direktavvisningar av flyktingar vid gränsen som tillämpas i Sverige", säger Sören Pedersen. Han menar vidare att det har "gått snett i tillämpningen" av lagen.

Man kan inte skylla på polisen, eftersom polisen följer regeringens intentioner.

Det skulle ha känts bra om Anita Gradin här något hade kunnat mildra den hårdhet som nu faktiskt finns i flyktingpolitiken. Helst hade jag förstås sett att de tre förslag som jag har ställt hade kunnat förverkligas.

När det gäller direktavvisningarna sade Sören Pedersen i en intervju i Dagens Nyheter för ett tag sedan:

"Flyktingar är rädda för polisen och därför kommer inte viktiga fakta fram under förhören. Av undersökningar i Danmark framgår klart att under en

Prot. 1985/86:24
11 november 1985

*Om behandlingen av
asylsökande barn-
familjer*

efterföljande intervju med civila personer i en annan stämning kommer det fram nya upplysningar som ofta är helt avgörande för helhetsbedömningen.”

Det är alltså mycket olyckligt att det är polisen som har hand om det första 15-minutersförhöret, som blir avgörande för om en familj får stanna eller inte.

Jag skulle sedan vilja ta upp en fråga med Anita Gradin som gäller socialtjänstlagen. Det finns ett beslut om att sociala myndigheter skall kopplas in i varje asylfall där barn finns med i bilden. Det gör man inte nu. Jag skulle vilja ha regeringens kommentar till varför inte denna bestämmelse efterlevs och ett uttalande om huruvida regeringen tycker att det är viktigt att sociala myndigheter kopplas in åtminstone i alla asylfall som gäller barn.

Anf. 7 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Anita Gradin sade nu att det inte bara var psykisk abnormitet som skulle kunna åberopas för att en flykting skall få stanna i Sverige av humanitära skäl. Då förutsätter jag att invandrarministern tar ett samtal med bl. a. förtroendeläkarna på statens invandrarverk, som inte känner till detta faktum. Jag förutsätter också att invandrarministern diskuterar med berörda myndigheter huruvida det skall anses vara tillräckligt att det i läkarintyg sägs att barn är ”transportabla” för att de skall kunna förpassas ut ur Sverige.

Jag skulle vilja påstå att det är ytterligt svårt att finna att man följer lagens intentioner om att låta flyktingar stanna av humanitära skäl när man fortsätter att direktavvisa barnfamiljer, när man fortsätter att avvisa barnfamiljer till Libanon och när man fortsätter att säga nej till obligatorisk barnpsykiatrisk utredning.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1985/86:47 till skatteutskottet

1985/86:61 Bil. 2 till skatteutskottet

i övrigt till jordbruksutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1985/86:3

Skatteutskottets betänkande 1985/86:1

Lagutskottets betänkande 1985/86:1

5 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1985/86:59 Avgiftsuttag till försäkringen för tilläggspension

Meddelades att följande frågor framstälts

den 8 november

1985/86:172 av *Lars Ulander* (s) till arbetsmarknadsministern om förtidspensioneringarna:

Under de senaste månaderna har ett flertal företag inom bl. a. järn-, stål- och verkstadsindustrierna varslat om uppsägningar av större format. Detta kommer i många fall att medföra att äldre personal tvingas lämna sina anställningar och att staten genom s. k. 58,3-årspensioneringar påtvingas stora kostnader för företagens övertalighetsproblem.

Kan regeringen acceptera att 58,3-årspensioneringarna på nytt ökar i omfattning?

1985/86:173 av *Erik Holmkvist* (m) till försvarsministern om den marina beredskapen:

Sovjets kränkning av våra kuster sker i en tid då vi samtidigt minskar den marina beredskapen efter bl. a. Norrlandskusten. I dag saknar vi i stort marina flytande enheter från Ålands hav upp till Haparanda skärgård.

I en artikel i Svenska Dagbladet den 5 november 1985 säger konteramiral Claes Tornberg: "Vi har för få enheter. Exakt hur många fler fartyg vi behöver för att vara avhållande är svårt att säga, men vi närmar oss en alltför låg nivå."

Anser försvarsministern att – med tanke på att gränskränkningarna med mycket stor sannolikhet fortsätter – Norrlandskusten och därigenom Norrland kan skyddas från fortsatt utländsk verksamhet, samtidigt som vi sänker vår beredskap genom att ta bort de marina flytande enheterna utefter Norrlandskusten?

1985/86:174 av *Kenth Skårvik* (fp) till socialministern om statligt stöd till Familjehemmens riksförbund:

Familjehemmens riksförbund organiserar familjer och enskilda som arbetar med familjevård inom socialtjänsten. Föreningen har i dag ca 1 500 medlemsfamiljer. Den arbetar främst med utbildning av medlemmarna och med att utveckla vårdformerna inom socialtjänsten och familjevården. Föreningen har erhållit s. k. projektmedel. Om den skall kunna fortsätta sitt viktiga arbete krävs nu ett mer permanent stöd.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga socialministern:

Är regeringen beredd att ge permanent stöd till Familjehemmens riksförbund?

Prot. 1985/86:24 *den 11 november*
11 november 1985

Meddelande om frågor **1985/86:175** av *Christina Flink* (s) till statsrådet Anita Gradin om CAD/CAM-utbildning för kvinnor:

Industriellt utvecklingscentrum (IUC) i Skellefteå har hos regeringen gjort framställan om medel för att starta försök med CAD/CAM-utbildning speciellt riktad till kvinnor. Medel för ändamålet finns tillgängliga genom det beslut som fattats på grundval av proposition 1984/85:130 om kvinnors villkor på arbetsmarknaden.

Kan statsrådet ge besked om när beslut i frågan är att vänta?

1985/86:176 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om åtgärder för att trygga ATP i framtiden:

Enligt uppgift från de berörda AP-fondstyrelserna täcker ATP-avgifterna nu endast 80 % av pensionsutbetalningarna. Mot slutet av 1980-talet sjunker täckningsgraden till mellan 65 och 70 %.

Vilka åtgärder avser socialministern föreslå i syfte att trygga ATP i framtiden?

7 § Kammaren åtskildes kl. 12.22.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren